fessionals i futurs periodistes conèixer les circumstàncies que van envoltar el naixement i el creixement de l'emissora, però també com es va anar teixint l'actual sistema radiodifusor. Si la publicació d'un llibre sobre la ràdio acostuma a ser una bona notícia, el fet que aquest aprofundeixi en la perspectiva històrica ho és encara més. En un món tan canviant, el record i la memòria passen a un segon terme, com si la innovació sorgís del nores i de forma espontània, com si l'experiència dels que ens van antecedir i els seus coneixements ja no fossin profitosos.

Des d'aquesta perspectiva, cal aplaudir la iniciativa de textos com el de Pere Font, que expliquen esdeveniments no gaire llunyans en el temps, però que ofereixen claus per entendre el present. L'estil periodístic, no per això menys rigorós, facilita la lectura i la comprensió dels fets relatats. Per als qui vulguin conèixer i aprofundir en la història de la ràdio en català en el postfranquisme, aquesta és una obra d'obligada referència.

*Maria Gutiérrez*

PERNAU, Josep
*Memòries. D'Arbeca a l'Opus Mei*
Barcelona: La Campana, maig del 2004

Ernest Lluch havia dit, a propòsit de *Quinze generacions d'una família catalana*, de Martí de Riquer, que era «apassionant com una novel·la» i que, a més, s'hi aprenia història de Catalunya, d'Espanya i d'Europa. Podem dir que succeeix una cosa semblant amb les *Memòries* de Josep Pernau. *D'Arbeca a l'Opus Mei* és un llibre que, un cop començat, no es pot deixar de llegir, i que constitueix un exhaustiu i lúcid repàs de fragments rellevants de la història de Catalunya i d'Espanya, del periodisme català i espanyol, i del franquisme. Un repàs tant d'una vida individual —dels inicis de Pernau com a mestre rural, a *El Correu Català*, *Tele-exprés*, el *Brusi* i *El Periódico* amb l'*Opus Mei*; des de treballar a la redacció a exercir càrrecs de responsabilitat, com ara director del *Diari de Barcelona*— com col·lectiva, ja que el relat és també la mirada reflexiva d'un periodista respecte als últims cinquanta anys, des que, el 1954, va començar a exercir l'ofici del periodisme.

No cal dir que considerem aquest llibre d'obligada lectura per a qualsevol estudiant de periodisme i per a qualsevol professional. No només pel repàs històric que hem comentat —i també de la història petita, quotidiana, que no s'escriu als llibres d'història, però que ens parla amb tanta eloqüència o més d'una època—, sinó també per les seves reflexions sobre la vida, sobre el periodisme: «Ara necessitem un periodisme més interpretatiu, i de carrer» (p. 535) i sobre l'escriptura, com ara la distinció de César González Ruano entre «escritores de periódicos» i «escritores en periódicos». També volem destacar els seus comentaris sobre la necessitat d'escriure bé i amb coneixement de causa, sense que la literatura es converteixi en una manera de dissimular el fet de no estar prou informats, així com el progressiu empobriment del llenguatge (p. 536).

Pernau barreja, en la prosa amena que el caracteritza, documentació històrica, erudició, anècdotes interessants i divertides, sense oblidar dosificades pinzellades del sentit de l'humor i la fina ironia —a la qual dedica un merescut capítol— de la seva columna a *El Periódico*. Inclou també una agradable proximitat amb el lector amb expressions com «d'això n'hauria d'haver parlat abans, però tant se val»

(p. 111). Pel que fa a les anècdotes, podem esmentar l'enviament d'una notícia falsa —la creació de l'associació d'Amics de Lapònia— per part de Pernau i Ibáñez Escofet a tots els diaris, quan treballaven al *Correu*, i que tots els diaris van publicar.

Parlàvem dels consells que dóna als professionals. Una autèntica lliçó de periodisme, ètic i rigorós, recorre com una trama subjacent aquestes memòries, que també són, insistim-hi, un trajecte per l'evolució del periodisme català i espanyol; des de la formació d'alguns dels actuals *popes*, a la conversió de la professió amb l'ajuda de la informàtica, no necessàriament positiva per a l'autor —ara «als periodistes ens toca assumir feines que abans feia la gent de tallers» (p. 457), cosa que també relaciona amb l'empobriment del llenguatge: «tot el que es guanya en informàtica es perd en expressió» (p. 536)—, passant per *madame* censura i altres atemptats contra la llibertat d'expressió. Fets concrets que formen part d'aquella petita història, testimonial, i que tan positiu és que es coneguin, especialment perquè no es tornin a repetir —una altra qüestió seria la transformació d'aquests processos en altres tipus de censura, més encoberts.

Pernau ens aconsella una feina feta «a temps i amb rigor» (p. 141-142), desprestigia els qui practiquen la lectura ràpida (p. 316-318) i dóna més consells professionals, com ara no furgar en el dolor dels altres, entrevistant un pres d'un camp de concentració, per exemple (p. 177). No cal dir com n'és de vàlid aquest consell, especialment si es pogués aplicar a certs programes televisius.

Empresaris d'alguns diaris, com ara Santacreu, que va ser amo del *Diari de Barcelona*, no surten gaire ben parats del retrat que en fa Pernau: de Santacreu, concretament, en diu que, «com tots els empresaris de premsa», no buscava rendibilitat, sinó «vanitat i afany d'influència» (p. 326), i explica algunes anècdotes que delaten el poc nivell cultural de l'amo del *Brusi*.

Però no només ens parla de l'àmbit estatal, sinó també del que ha pogut viure i conèixer viatjant. Amb cert escepticisme irònic, explica com va viure la desaparició del comunisme als països de l'Est, amb l'exemple d'un professor polonès que, d'impartir classes de Planificació econòmica segons els cànons soviètics, va passar a explicar Economia de mercat, «just a l'inrevés. Sense manies» (p. 472). O rememorant acudits de l'època sobre la devaluació del carnet del Partit Comunista (p. 473).

Apareixen amb noms i cognoms molts companys de professió d'en Pernau, fins al punt que es podria fer un seguiment de la seva trajectòria. Així culmina la seva construcció d'un retrat més que complet de la professió periodística d'aquest país.

*Anna Tous Rovirosa*
Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Periodisme

CASALS i MARTORELL, Daniel
*El català en antena. Vint anys construint el model lingüístic de Catalunya Ràdio*
Benicarló: Onada Edicions (Biblioteca la Nau, 1), (2003 [2004]$^2$), 245 pàg.

La radiodifusió en català va commemorar, l'any 2003, el vintè aniversari de l'inici de les emissions de Catalunya Ràdio. A més de la importància que això suposa per a la casa, dues dècades en antena representen un dels períodes més fecunds per a la llengua catalana que es trasllada per les ones, al costat, naturalment, d'al-